МИНИСТЕРСТВО ОБРАЗОВАНИЯ И НАУКИ РОССИЙСКОЙ ФЕДЕРАЦИИ
Федеральное государственное автономное учреждение
высшего профессионального образования
"Казанский (Приволжский) федеральный университет"
Высшая школа татаристики и тюркологии им.Габдуллы Тукая

УТВЕРЖДАЮ
Проректор
по образовательной деятельности КФУ
Проф. Таюрский Д.А.
____
"___"______________20___ г.

Программа дисциплины

Татарская литература 1940-65 гг. Б3.В.8.6

Направление подготовки: 050100.62 - Педагогическое образование
Профиль подготовки: Родной (татарский) язык и литература и дошкольное образование
Квалификация выпускника: бакалавр
Форма обучения: очное
Язык обучения: русский

Автор(ы):
Гараева Г.Ф.
Рецензент(ы):
Мотигуллина А.Р.

СОГЛАСОВАНО:
Заведующий(ая) кафедрой:
Протокол заседания кафедры No ___ от "____" ___________ 201__г
Учебно-методическая комиссия Института филологии и межкультурной коммуникации (Высшая школа татаристики и тюркологии им.Габдуллы Тукая):
Протокол заседания УМК No ____ от "____" ___________ 201__г

Регистрационный No

Казань
2017

ЭЛЕКТРОННЫЙ УНИВЕРСИТЕТ
ИНФОРМАЦИОННО-АНАЛИТИЧЕСКАЯ СИСТЕМА КФУ

Содержание

1. Цели освоения дисциплины
2. Место дисциплины в структуре основной образовательной программы
3. Компетенции обучающегося, формируемые в результате освоения дисциплины /модуля
4. Структура и содержание дисциплины/ модуля
5. Образовательные технологии, включая интерактивные формы обучения
6. Оценочные средства для текущего контроля успеваемости, промежуточной аттестации по итогам освоения дисциплины и учебно-методическое обеспечение самостоятельной работы студентов
7. Литература
8. Интернет-ресурсы
9. Материально-техническое обеспечение дисциплины/модуля согласно утвержденному учебному плану

ЭЛЕКТРОННЫЙ УНИВЕРСИТЕТ
ИНФОРМАЦИОННО-АНАЛИТИЧЕСКАЯ СИСТЕМА КФУ

Программу дисциплины разработал(а)(и) Гараева Г.Ф.

1. Цели освоения дисциплины

Целями освоения дисциплины "Татарская литература 1945-65-х гг." являются:

- ознакомление студентов с реальной историей татарской литературы, ее образно-художественными традициями, крупнейшими писателями и произведениями, их творчеством;
- воспитание понимания роли, места и значения литературы в системе национальной культуры;

2. Место дисциплины в структуре основной образовательной программы высшего профессионального образования

Данная учебная дисциплина включена в раздел " Б3.В.8 Профессиональный" основной образовательной программы 050100.62 Педагогическое образование и относится к вариативной части. Осваивается на 4 курсе, 7 семестр.

- изучение татарской художественной словесности в ее диахроническом и синхроническом аспекте;
- освоение методологических и стилевых параметров доминантных явлений в татарской и русской литературе и их традиций в художественных системах последующих культурных эпох;
- формирование навыков осознанно-аналитического прочтения художественного текста, понимания особенностей его словесной основы и смысловой структуры;
- ознакомление студентов с "творческой лабораторией" крупнейших писателей, с приемами их литературного мастерства;
- обучение исходным принципам филологического подхода к разбору произведения словесного искусства на основе современной литературоведческой терминологии и аналитических методик.

3. Компетенции обучающегося, формируемые в результате освоения дисциплины /модуля

В результате освоения дисциплины формируются следующие компетенции:

Шифр компетенции	Расшифровка приобретаемой компетенции
ПК-1 (профессиональные компетенции)	- способность демонстрировать знание основных положений и концепций в области теории и истории основного изучаемой литературы (литератур), теории коммуникации, филологического анализа и интерпретации текста, представление об истории, современном состоянии и перспективах развития филологии
ПК-2 (профессиональные компетенции)	- владение базовыми навыками сбора и анализа литературных фактов с использованием традиционных методов и современных информационных технологий;
ПК-3 (профессиональные компетенции)	- способен применять современные методы диагностирования достижений обучающихся и воспитанников, осуществлять педагогическое сопровождение процессов социализации и профессионального самоопределения обучающихся, подготовки их к сознательному выбору профессии:
ПК-4 (профессиональные компетенции)	- способен использовать возможности образовательной среды, в том числе информационной, для обеспечения качества учебно-воспитательного процесса.

ЭЛЕКТРОННЫЙ УНИВЕРСИТЕТ
ИНФОРМАЦИОННО-АНАЛИТИЧЕСКАЯ СИСТЕМА КФУ

Шифр компетенции	Расшифровка приобретаемой компетенции
СКЛ-14	- умение анализировать лирические произведения; характеризовать художественный мир писателя, своеобразия его мировоззрения.
СКЛ-2	- владение терминологическим аппаратом и его корректное применение в области теории, истории литературы;
СКЛ-4	- умение конспектировать научные тексты, написания самостоятельных, курсовых, контрольных работ с целью формирования самостоятельных навыков создания научных текстов;
СКЛ-5	- умение построить литературоведческий анализ на основе самостоятельно выбранных принципов анализа в соответствии со спецификой текста;

В результате освоения дисциплины студент:

1. должен знать:

- историю татарской литературы в ее разви?тии и в персоналиях;

- понятийный литературоведческий аппарат (инструмента?рий), позволяющий ему филологически профессионально характеризовать художественные произведения различ?ных жанров и форм;

- содержание произведений, в том числе и тех, которые изу?чаются в школе;

- наизусть стихи и фрагменты прозы, предлагаемые про?граммой для заучивания наизусть;

2. должен уметь:

- ориентироваться в способах и формах усвоения художественной традиции в истории литературы;

- анализировать художественные произведения татарских писателей, принадлежащих к различным художественным эпохам,

- собирать, структурировать и излагать материал но проблемам истории татарской литературы (письменно и устно в различных жанрах, актуальных в научной и учебно-методической деятельности);

3. должен владеть:

- филологического подхода к литературно-художественному материалу в его историческом развитии, в макро - микро-уровневых параметрах,

- определения функционирования художественных приемов в произведениях поэзии, драматургии и прозы, различных их жанров.

4. должен демонстрировать способность и готовность:

- способность демонстрировать знание основных положений и концепций в области теории и истории основного изучаемой литературы (литератур), теории коммуникации, филологического анализа и интерпретации текста, представление об истории, современном состоянии и перспективах развития филологии (ПК-1);

- владение базовыми навыками сбора и анализа литературных фактов с использованием традиционных методов и современных информационных технологий (ПК-2);

- способен применять современные методы диагностирования достижений обучающихся и воспитанников, осуществлять педагогическое сопровождение процессов социализации и профессионального самоопределения обучающихся, подготовки их к сознательному выбору профессии (ПК-3);

ЭЛЕКТРОННЫЙ УНИВЕРСИТЕТ
ИНФОРМАЦИОННО-АНАЛИТИЧЕСКАЯ СИСТЕМА КФУ

- способен использовать возможности образовательной среды, в том числе информационной, для обеспечения качества учебно-воспитательного процесса (ПК-4).

4. Структура и содержание дисциплины/ модуля

Общая трудоемкость дисциплины составляет 2 зачетных(ые) единиц(ы) 72 часа(ов).

Форма промежуточного контроля дисциплины зачет в 7 семестре.

Суммарно по дисциплине можно получить 100 баллов, из них текущая работа оценивается в 50 баллов, итоговая форма контроля - в 50 баллов. Минимальное количество для допуска к зачету 28 баллов.

86 баллов и более - "отлично" (отл.);

71-85 баллов - "хорошо" (хор.);

55-70 баллов - "удовлетворительно" (удов.);

54 балла и менее - "неудовлетворительно" (неуд.).

4.1 Структура и содержание аудиторной работы по дисциплине/ модулю

Тематический план дисциплины/модуля

N	Раздел Дисциплины/ Модуля	Семестр	Неделя семестра	Виды и часы аудиторной работы, их трудоемкость (в часах)			Текущие формы контроля
				Лекции	Практические занятия	Лабораторные работы	
1.	Тема 1. Проза 1940-45?х г.г.: политические причины выделения данного этапа в истории татарской литературы: основные признаки и тенденции развития Своеобразие татарской драматургии 1940-45?х г.г. социально-культурные, идеологические и типологические признаки литературы, проблема художественных методов. Взаимодействие с русской литературой	7		2	6	0	устный опрос письменное домашнее задание

N	Раздел Дисциплины/ Модуля	Семестр	Неделя семестра	Виды и часы аудиторной работы, их трудоемкость (в часах)			Текущие формы контроля
				Лекции	Практические занятия	Лабораторные работы	
2.	Тема 2. Поиски в области содержания и формы татарской поэзии 1940-65 гг. Художественный мир М.Джалиля, Ф.Карима и др.	7		2	6	0	творческое задание устный опрос
3.	Тема 3. Основные направления и своеобразие развития татарской прозы 1945-65 годов.	7		2	4	0	дискуссия контрольная точка
4.	Тема 4. Основные направления и своеобразие развития татарской поэзии после военных лет Своеобразие татарской драматургии 1945-65 г.г	7		2	6	0	устный опрос письменная работа
.	Тема . Итоговая форма контроля	7		0	0	0	зачет
	Итого			8	22	0	

4.2 Содержание дисциплины

Тема 1. Проза 1940-45?х г.г.: политические причины выделения данного этапа в истории татарской литературы: основные признаки и тенденции развития Своеобразие татарской драматургии 1940-45?х г.г. социально-культурные, идеологические и типологические признаки литературы, проблема художественных методов. Взаимодействие с русской литературой

лекционное занятие (2 часа(ов)):

ЭЛЕКТРОННЫЙ УНИВЕРСИТЕТ
ИНФОРМАЦИОННО-АНАЛИТИЧЕСКАЯ СИСТЕМА КФУ

Прозаның гомуми торышы, аның үсеш алган жанрлары: очерк, хикәя, повесть. Прозаның кырыслыгы, романтиклыгы. К.Нәҗми, М.Әмир, Г.Бәширов, А.Расих, А.Шамов, А.Әхмәт, Г.Галиев, Г.Әпсәләмов, Ф.Кәрим, И.Гази, Ф.Хөсни, Н.Дәүли һ.б.лар иҗат иткән әсәрләрнең темалары, геройлары, стиле, әдипләрнең чынбарлыкны үзенчәлекле кабул итүләре һәм сурәтләүләре. Нәсер жанрының яңадан тернәкләнеп китүе. Повесть жанрындагы тема һәм стиль төрлелеге. Бу җәһәттән ?Йөзек кашы? (Ф.Хөсни), ?Язгы төндә?, ?Разведчик язмалары? (Ф.Кәрим), ?Рөстәм маҗаралары? (Г.Кутуй), ?Бәхет орлыклары? (А.Расих) повестьлары. Психологизмга игътибар арту, Ә.Еники, И.Гази, Ф.Хөсни әсәрләрендә геройларның күңел дөньялары бирелеше. Батырлыкның әхлакый нигезен, кеше рухының диалектикасын эзләү. Г.Әпсәләмовның сугыш хәлләрен романтик рухта сурәтләгән хикәяләре. Драматургиядәге казанышлар. Сугыш темасын үзләштерүдәге беренче тәҗрибәләр, аларның уңышсыз булуларының сәбәпләре. ?Таймасовлар?, ?Төнге сигнал? (Т.Гыйззәт), ?Мәрьям? (Н.Исәнбәт), ?Патриотлар семьясы? (Г.Насрый), ?Дошман лагеренда? (Р.Ишморат), ?Партизан Иван? (М.Әмир), ?Шакир Шигаев? (Ф.Кәрим) әсәрләре, аларның тематикасы, проблематикасы, сәнгатьчә эшләнеше. Образларны тудыруда авторлар кулланган алымнар. ?Миңнекамал? (М.Әмир), ?Кайту? (Р.Ишморат) драмалары, аларда фронт һәм тыл бердәмлегенең уңышлары күрсәтелүе, драматизмның лириклык белән үрелүе. Кеше образларын бирүдәге уңышлар. Тарихи вакыйгаларга һәм шәхесләргә игътибар юнәлтү: ?Гөлҗамал?, ?Мулланур Вахитов? (Н.Исәнбәт), ?Каюм Насыйри? (М.Гали, Х.Уразиков) әсәрләре. Халык иҗатына нигезләнеп язылган әсәрләр: ?Башмагым? (Т.Гыйззәт), ?Җирән чичән белән Карачәч сылу? (Н.Исәнбәт), ?Тапкыр егет? (Д.Аппакова) һ.б. Мәскәү җитәкчелегенең Татарстанга карата 1944 елның 9 августында кабул ителгән мәгълүм карары. Аның татар әдәбияты үсешен тоткарлавы, тарихи, әдәби мираска фәнни булмаган карашларның озак елларга ныгып урнашуы. Ватан сугышында җиңүгә ирешүебезгә әдәбиятыбыз?сәнгатебез керткән өлеш.

практическое занятие (6 часа(ов)):

Муса Җәлил иҗаты.Татар опера театрын оештырудагы эшчәнлеге. ?Алтынчәч? (1936), ?Илдар? (1940) либреттолары. ?Хат ташучы? (1938) поэмасы - сугышка кадәрге татар шигъриятенең уңышлы әсәре. Егерменче-утызынчы еллар иҗатында сәнгатьчә табышлар, тел-сурәтләү чараларын кулланудагы, шигырь строфикасындагы эволюция. Шагыйрьнең Көнчыгыш, шул исәптән татар классик шигърияте казанышларына таянуы, әдәбиятка алып килгән яңалыгы. Тәрҗемә өлкәсендәге эшчәнлеге. Рус, украин, чуваш, удмурт һәм башка милләтләр әдәбиятлары белән элемтәсе. Татарстан язучылар берлеге идарәсе җитәкчесе буларак эшчәнлеге. Бөек Ватан сугышы елларындагы иҗаты. ?Тупчы анты? (1943) җыентыгы, андагы әсәрләрнең идея юнәлеше, тематикасы һәм сәнгатьчә эшләнеше. М.Җәлил - хәрби курсант, сугышчы, журналист, шагыйрь. Әсирлек шартларындагы шигъри һәм гражданлык батырлыгы. ?Моабит дәфтәрләре?нең Татарстанга кайту тарихы. Шигырьләрендә шагыйрьнең лирик образы. Әсәрләрдәге конфликт, аларның кискенлеге, кичереш тирәнлеге, халыкны, туган илне ярату хисләре, дошманга каршы нәфрәт гәүдәләнү. ?Җырларым? (1943), ?Ышанма? (1943), ?Кичер, илем? (1942), ?Кошчык? (1942), ?Ирек? (1942) әсәрләрендә автор образы, аның рухи көче гәүдәләнү. Лирик каһарманның нык ихтыярын, инанганлыгын күрсәтүдә ?Егет көче? (1943), ?Үлемгә? (1943), ?Катыйльгә? (1943) һ.б. әсәрләре. ?Ана бәйрәме? (1943), ?Сандугач һәм чишмә? (1942) балладаларының идея-эстетик үзенчәлеге. Аллегорик образлар тудыруда традиция һәм яңачалык. Лирик герой уйларындагы фәлсәфи тирәнлек. Фашизмның ерткыч асылын, кешелекнең иң явыз дошманы булуын аяусыз фаш иткән ?Бүреләр? (1943), ?Вәхшәт? (1943), ?Сакчы? (1942) һ.б. шигырьләре. Безнең сугышчының кешелекле табигатен һәм фашистларның ерткычлыгын ачуда шагыйрь кулланган капма-каршы кую чаралары. Әсәрләрендә халыклар дуслыгы идеясе. Шагыйрьнең киләчәккә ышаныч белән каравын белдергән ?Сугыштан соң? (1943), ?Төзүче? (1943), ?Яңа ел теләкләре? (1944), ?Шатлыкны каршылап? (1943) шигырьләре. Көлкеле әсәрләре.Җәлил турында илебез, чит ил язучылары, галимнәре, күренекле кешеләрнең фикерләре. Әсәрләренең бик күп халыклар телләрендә басылуы. ?Моабит дәфтәрләре?нең илебез һәм дөнья шигъриятен үстерүгә керткән өлеше. М.Җәлил һәм сәнгать. Аның тормыш һәм иҗат юлын өйрәнүче галимнәр, әдипләр, аларның хезмәтләре, әсәрләре.

Тема 2. Поиски в области содержания и формы татарской поэзии 1940-65 гг. Художественный мир М.Джалиля, Ф.Карима и др.

лекционное занятие (2 часа(ов)):

Татарстан әдәбият?сәнгать әһелләренең Мәскәүдә булачак ункөнлеккә әзерләнүләре. Алманиянең СССРга мәкерле һөҗүме. Бу хәлнең әдәбият?сәнгать алдына да яңа бурычлар куюы. Әдәби сүзнең тәэсире көчәю. Сугышка чакыру шигърияте. Үзәк тема ? Ватан азатлыгын саклап калу өчен көрәш. Үзәк герой ? солдат, тыл фидакаре. Фронт белән тыл берлеге фикеренең хакимлек итүе. Татар язучыларының фронтта катнашуы. Милли телдә информация таратуга, аңлату эшләре алып баруга игътибарның артуы. Татар телендә чыгучы фронт газеталары, аларда язучыларыбызның эшчәнлеге. Татар халкының сугыштагы һәм тылдагы батырлыгы. М.Җәлил, Ф.Кәрим, А.Алиш, Г.Кутуй, Х.Мөҗәй, Р.Саттар һ.б.ларның әдәби һәм сугышчан каһарманлыгы. Ә.Фәйзи, С.Хәким, Ш.Маннур, Г.Хуҗи, Ш.Мөдәррис, Ә.Ерикәй, С.Баттал, М.Максуд, Г.Әпсәләмов, М.Хөсәен, М.Садри, Р.Ишморат, Н.Баян һ.б.ларның сугыш чоры эшчәнлекләре һәм иҗатлары. Бу чорда сурәтләнгән лирик геройның үзенчәлекләре. Милли горурлык хисенең табигый бирелеше. Халыклар дуслыгына игътибарның көчәюе. Сугышның беренче чорында кешенең эчке дөньясына игътибар арту. Юлбашчы образына табынуның кими төшүе. Сугыш һәм мәхәббәт темасы. Идел?Ана образының әсәрләргә еш килеп керүе. Җыр сәнгате үсеше. Шигъриятә фольклор традицияләренең алга чыгуы. Жанрлар төрлелеге, аларның аеруча нык үскән формалары. Балладаларның сәнгатьчә сыйфаты күтәрелү. Батырлыкның романтика белән өртелүе. ?Җәлилче? шагыйрьләр: Абдулла Алиш, Әхмәт Симаев, Гайнан Курмашев, Рәхим Саттар аларның каһарманлыгы һәм иҗаты. Татар шигъриятенең сәнгатьчә югары күтәрелүе һәм дөнья мәйданына чыгуы. Дөнья күләмендә танылган шагыйрь һәм сугыш каһарманы М.Җәлилнең тормыш юлы. Әдәбияттагы беренче адымнары. Иҗатының романтизм белән сугарылуы. Әсәрләренең тематикасы, сәнгатьчә үзенчәлеге. Журналистлык һәм иҗтимагый эшчәнлеге. Фатих Кәримнең тормыш юлы. Әдәбиятка килүе. Балалар әдәбиятын үстерүгә керткән өлеше. Шагыйрьнең яшьләргә багышланган әсәрләре. ?Башлангыч җыр? җыентыгы. Ф.Кәрим - фронтовик шагыйрь. Гади солдаттан офицер дәрәҗәсенә күтәрелүе. Сугыш чорындагы шигъри җыентыклары . Әсәрләрендә безнең солдатның халыкчан холык-гадәте, лирик геройның уйлары һәм кичерешләре тирән бирелгән әсәрләр

практическое занятие (6 часа(ов)):

Фатих Кәрим иҗаты Заман мәсьәләләренә багышланган ?Җиденче мич? (1930-1931), ?Тавышлы таң? (1933) поэмалары. Аларда күтәрелгән мәсьәләләр. Илне саклау, халыклар дуслыгы турында уйланулары, бу темага язылган ?Яшен яктысы? (1932), ?Аникин? (1936) поэмалары. Шагыйрьнең шәхес культы чоры корбаны булуы. ?Мәхәббәт һәм нәфрәт? (1943), ?Моң һәм көч? (1944). Сугыш чоры татар шигъриятен дөнья мәйданына чыгарудагы өлеше. Илебез сугышчысының кешелеклелеген җырлаган әсәрләре: ?Мин - гуманист? (1942), ?Ант? (1942), ?Бездә яздыр? (1942). Идел образында Туган ил, Татарстан төшенчәсен гәүдәләндерү ягыннан ?Идел?, ?Соңгы тапкыр карыйм Иделгә? (1942), ?Дусларга? (1942) һ.б. әсәрләре. Хатын-кызларны илен җаны-тәне белән сөйгән, аның өчен авыр сынаулар кичерергә әзер итеп сурәтләгән поэмалары: ?Гөлсем? (1941-1942), ?Партизан хатыны? (1943).Төрле милләтләрнең сугышчан дуслыгын данлаган әсәрләре: ?Идел егете? (1942), ?Без бергә? (1943), ?Разведкада? (1942) һ.б. ?Сөйләр сүзләр...? (1942), ?Кыр казы? (1943), ?Кайтыр әткәң? (1942), ?Назлы аккош җырлый...? (1943), ?Ак күгәрчен? (1944), ?Моң һәм көч? (1944), ?Кыңгыраулы яшел гармун? (1942). Ерткычлыклары өчен фашистлардан үч алырга чакыру: ?Хәнҗәр? (1943), ?Кулымда кылыч? (1942), ?Үлем сиңа? (1943), ?Халык үче? (1944), ?Кемне кызганыйм? (1944) һ.б.Фронт һәм тыл бердәмлеген чагылдыру: ?Онытма?(1942), ?Шомырт куагы? (1942), ?Хәдичә? (1942), ?Дусларга? (1942), ?Аның җыры? (1942), ?Пионерка Гөлчәчәккә хат? (1942) һ.б. Ф.Кәрим әсәрләренең халыкчанлыгы, сәнгатьчә камиллеге, шагыйрьнең үз стиле. Ф.Кәрим - прозаик. ?Разведчик язмалары? (1942), ?Язгы төндә? (1944) повестьларында фронт чынбарлыгы, сугышчы образларының бирелеше. Авторның ?Шакир Шигаев? (1944) драмасы. Әсәрләрендә авторның шәхси күңел дөньясының ачылуы. Шагыйрьнең хатлары, аларның Ф.Кәримне шәхес буларак күз алдына бастырудагы әһәмияте. Ф.Кәрим турындагы әдәби әсәрләргә, фәнни һәм тәнкыйть хезмәтләренә күзәтү.

Тема 3. Основные направления и своеобразие развития татарской прозы 1945-65 годов.

лекционное занятие (2 часа(ов)):

Тыныч хезмәткә күчүнең беренче елларында әдәбият алдында торган яңа бурычлар. Татарстан язучыларының икенче (1950) һәм өченче (1954) съездларының әдәби хәрәкәттәге әһәмияте. Тоталитар җәмгыятьнең катгый сәяси катып калган таләпләре өстенлек иткән шартларда әдәбият үсешендәге кыенлыклар. Коммунистлар фиркасе җитәкчелеге тарафыннан 1946-1948 елларда әдәбият һәм сәнгать турында кабул ителгән карарларның иҗат мөмкинлекләренә киртә салуы. ?Конфликтсызлык? теориясе. Уңай герой, заман темасы. ?Дистанция теориясе? турындагы бәхәсләр. Шәхескә табыну күренешләренең әдәбият үсешенә тискәре йогынтысы. Әдәби иҗатта ирешелгән сәрләрдә кайбер уңышлар. Прозада ?Тукай? (Ә.Фәйзи), ?Намус? (Г.Бәширов), ?Язгы җилләр? (К.Нәҗми) ?Рәхмәт, иптәшләр? (Ә.Еники) кебек уңышлы әсәрләрнең дөнья күрүе. ?Гади кешеләр? (И.Гази), ?Сүнмәс утлар? (Г.Әпсәләмов) романнарында тырыш хезмәт, эшче намусын яклау кебек мәсьәләләргә бәйле рәвештә нефть чыгаручылар һәм завод эшчеләре тормышын үзенчәлекле яктырту. Тарихи әсәрләргә күзәтү ясау. ?Язгы җилләр? (К.Нәҗми), ?Онытылмас еллар? (И.Гази), ?Тукай? (Ә.Фәйзи) романнарының проблематикасы һәм әдәби үзенчәлекләре.

практическое занятие (4 часа(ов)):

Ә.Еникинең сугыш чоры хикәяләре Бала?, ?Ана һәм кыз?, ?Бер генә сәгатькә?, ?Мәк чәчәге?, ?Кем җырлады?, ?Ана һәм кыз? кебек хикәяләрендә кешенең рухи дөньясы чагылышы. Әдипнең детальләр аша күңел хәрәкәтләрен ачуы

Тема 4. Основные направления и своеобразие развития татарской поэзии после военных лет Своеобразие татарской драматургии 1945-65 г.г

лекционное занятие (2 часа(ов)):

Сугыштан соңгы беренче еллардагы драматургиянең төп сыйфатлары. Тамашачыда югары әхлакый һәм ватанпәрвәрлек сыйфатлары тәрбияләргә тырышу. Илленче еллар уртасында бу юнәлешнең тагын да көчәеп китүе һәм яңа сәнгать чараларын куллану. Сугыш чоры кешеләрен сурәтләү үзенчәлекләре. ?Тормыш җыры? (М.Әмир), ?Изге әманәт? (Т.Гыйззәт). Тарихи шәхесләргә багышланган драмаларда автор уйланмасы һәм реальлекнең үрелүе: ?Үлмәс җыр? (Р.Ишморат), ?Муса Җәлил? (Н.Исәнбәт) әсәрләре. Җәмгыять үсешенең яңа баскычларында барлыкка килгән каршылыкларны драматургиядә сурәтләү омтылышы. Әхлак мәсьәләренә игътибарның көчәя төшүе. ?Рәйхан?, ?Гүзәл?, ?Зифа? (Н.Исәнбәт), ?Чын мәхәббәт? (Т.Гыйззәт), ?Язылмаган законнар? (Ю.Әминев), ?Минем хатын? (М.Әмир), ?Якын дус? (Р.Ишморат), ?Профессор кияве? (Ш.Хөсәенов) әсәрләрендә коллизия?конфликт кору үзенчәлекләре. Кешеләрдәге, җәмгыяттәге кимчелекләрне ачып салуда юмор-сатира чараларының активлашуы. Хезмәт кешеләренең җанлы характерларын сурәтләү. Бу мөнәсәбәттә ?Якты юл?, ?Яңа бистәдә? (Р.Ишморат), ?Җыр дәвам итә? (М.Әмир), ?Кушнарат? (Г.Насыйри), ?Серләр? (А.Әхмәт) пьесалары. Тормыш яңалыкларын күрсәтүче тасвирый шигъриятнең көчәюе. Үсеш каршылыклары. Тормышны һәрьяклап иңләп, бизәкләр муллыгында сурәтләп җиткерә алмау, хис?тойгылы сурәтләрнең ярлылана төшүе. Ә.Фәйзи, Х.Туфан, С.Хәким кебек шагыйрьләр иҗатында кешелеклелек традицияләренең үсүе, табигыйлекнең артуы. Илленче еллар поэзиясендә шәхес һәм аның язмышын ил һәм кешелек белән бәйләп тасвирлау. Катып калган карашларның шигъри эпоска тискәре йогынтысы. Ә.Ерикәй, М.Садрый поэмаларындагы хис?соклану тойгыларының зур урын билəвə. Ш.Маннур, Ш.Мөдәррис, Г.Хуҗи, Ә.Фәйзи, Ә.Давыдов поэмаларында заман мәсьәләләрен яктыртырга тырышу. С.Батталның ?Олы юл буйлап? исемле шигъри повесте. Шәхес культы корбаннары булган әдипләр исемнәренең (Г.Ибраһимов, К.Тинчурин, Х.Туфан, Ш.Усманов, Ф.С.-Казанлы, Г.Толымбайский, Л.Гыйльми һ.б.) һәм аларның әсәрләренең яңадан халыкка кайта башлавы. М.Җәлил һәм аның көрәштәшләренең тиңдәшсез батырлыгы хакындагы мәгълүматларның һәм ?Моабит дәфтәре?нең Ватанга әйләнеп кайтуы. Моның җәмгыятьтә һәм әдәбият-сәнгатьтә гаять киң яңгыраш алуы. Эпик шигърияттә Бөек Ватан сугышы темасының чагылышы (С.Хәким, Ш.Мөдәррис, Ш.Маннур, Ә.Фәйзи, Н.Арсланов, Г.Хуҗиев һ.б. поэмалары.) Сатира рухындагы әсәрләрнең тууы (Г.Афзал һ.б.)

практическое занятие (6 часа(ов)):

Габдрахман Әпсәләмов иҗаты Г.Әпсәләмов иҗатында хәрби-патриотик теманың үстерелеше. Әдипнең ?Алтын йолдыз? (?Ак төннәр?. ?Газинур?, ?Мәңгелек кеше?) әсәрендә сугыш фаҗигасе, кешенең рухи ныклыгы чагылышы. Еш кына вакыйгаларга романтик сурәтләр кушылып китү. Әсәрләренең үз вакыты һәм бүгенге өчен әһәмияте, хәзерге заман биеклегеннән яңача бәяләү.

4.3 Структура и содержание самостоятельной работы дисциплины (модуля)

N	Раздел Дисциплины	Семестр	Неделя семестра	Виды самостоятельной работы студентов	Трудоемкость (в часах)	Формы контроля самостоятельной работы
1.	Тема 1. Проза 1940-45?х г.г.: политические причины выделения данного этапа в истории татарской литературы: основные признаки и тенденции развития Своеобразие татарской драматургии 1940-45?х г.г. социально-культурные, идеологические и типологические признаки литературы, проблема художественных методов. Взаимодействие с русской литературой	7		подготовка домашнего задания	5	домашнее задание
				подготовка к устному опросу	5	устный опрос
2.	Тема 2. Поиски в области содержания и формы татарской поэзии 1940-65 гг. Художественный мир М.Джалиля, Ф.Карима и др.	7		подготовка к творческому экзамену	5	творческое задание
				подготовка к устному опросу	5	устный опрос
3.	Тема 3. Основные направления и своеобразие развития татарской прозы 1945-65 годов.	7			5	дискуссия
				подготовка к контрольной точке	5	контрольная точка
4.	Тема 4. Основные направления и своеобразие развития татарской поэзии после военных лет Своеобразие татарской драматургии 1945-65 г.г	7		подготовка к письменной работе	6	письменная работа
				подготовка к устному опросу	6	устный опрос
	Итого				42	

5. Образовательные технологии, включая интерактивные формы обучения

- лекционные технологии;
- технология обучения филологическому анализу литературного произведения;
- обучение конспектированию научных и критических работ;

- научно-исследовательские технологии;
- компьютерные и мультимедийные технологии;
- интернет-технологии;
- творческие встречи с деятелями литературы и искусства.

6. Оценочные средства для текущего контроля успеваемости, промежуточной аттестации по итогам освоения дисциплины и учебно-методическое обеспечение самостоятельной работы студентов

Тема 1. Проза 1940-45?х г.г.: политические причины выделения данного этапа в истории татарской литературы: основные признаки и тенденции развития Своеобразие татарской драматургии 1940-45?х г.г. социально-культурные, идеологические и типологические признаки литературы, проблема художественных методов. Взаимодействие с русской литературой

домашнее задание , примерные вопросы:

Поэтика творчества Х.Туфана Анализ произведений М.Джалилия, Ф.Карима.

устный опрос , примерные вопросы:

Проза 1940-1945 годов.Драматургия 1940-1945 годов.

Тема 2. Поиски в области содержания и формы татарской поэзии 1940-65 гг. Художественный мир М.Джалиля, Ф.Карима и др.

творческое задание , примерные вопросы:

Анализ произведений М.Джалилия, Ф.Карима.

устный опрос , примерные вопросы:

Поэзия 1940-1965 годов. Творчества Х.Туфана, С.Хакима.

Тема 3. Основные направления и своеобразие развития татарской прозы 1945-65 годов.

дискуссия , примерные вопросы:

Творчество С.Баттала, Г.Баширова, М.Амира, Г.Абсалямова.

контрольная точка , примерные вопросы:

Идейно-жудожественный мир А.Еники.

Тема 4. Основные направления и своеобразие развития татарской поэзии после военных лет Своеобразие татарской драматургии 1945-65 г.г

письменная работа , примерные вопросы:

1. Художественное своеобразия творчества Н.Исанбета. 2.Идейно-тематическое своеобразие творчества Т.Гиззата. 3. Творчество С.Хакима.

устный опрос , примерные вопросы:

1.Творчества А.Ерикей, Ш.Маннур, Г.Худи, А.Файзи, А.Давыдов. 2.Творчества Н.Исанбета, М.Амира, Р.Ишмурата, Ю.Аминова, Г.Насыйри др.

Тема . Итоговая форма контроля

Примерные вопросы к зачету:

С О Р А У Л Ы К

Вопросы к зачету (экзамену)

1. Әхмәт Фәйзи - шагыйрь, драматург, прозаик. Иҗатының мәүзуг төрлелеге. Сәнгатьчә үзенчәлеге.

2. Таҗи Гыйззәт. "Изге әманәт", "Чын мәхәббәт" драмалары

Приложение 1. С.12-13.

7.1. Основная литература:

а) основная литература:

1. Әмир М. Җан көеге / Сайланма әсәрләр. - Казан: Татар. Республикасы "Хәтер" нәшр., 2005. - 495б.

2. Әпсәләмов Г. Сайланма әсәрләр. 6 томда. - Казан: Татар.кит.нәшр., 1969.- 664 б.

3. Баттал С. Сигезенчесе кем?: Повестьлар.- Казан: Татар.кит.нәшр., 2005.- 175 б.

4. Бөек Ватан сугышы чоры поэзиясе: Шигырьләр һәм поэмалар.- Казан: ТР "Хәтер" нәшрияты, 2005.- 462 б.

5. Бөек Ватан сугышы чоры прозасы.- Казан: ТР "Хәтер" нәшрияты (ТаРИХ), 2002. - 479 б.

6. Гази И. Т. Онытылмас еллар трилогиясе. Казан: Татар.кит.нәшр., 1988.- 548 б.

7. Гөлләр үсә көлләрдә...: XX гасырның 50-60 нчы еллар татар әдәбияты. Поэзия. Драматургия.- Казан: Мәгариф, 2006. - 415 б.

8. Җәлил М. Катыйльгә / Моабит дәфтәрләре. Шигырьләр, поэмалар. Җырлар. Казан: Татар.кит.нәшр., 1969. - 740 б.

9. Җәлил М. Моабит дәфтәрләре: Шигырьләр / Муса Җәлил; Төзүче, кереш сүз һәм искәрмәләр авторы Р.Ә.Мостафин.- Казан: Татар.кит.нәшр., 2005. - 240 б.

10. Исәнбәт Н. Әсәрләр. 4 томда. 1 том. Шигырьләр, поэмалар, драматик поэмалар.- Казан: Татар.кит.нәшр., 1989.- 312 б.

11. Ишморат Р. Килер ул якты көн, пьесалар.- Казан: Татар.кит.нәшр., 1993.-350 б.

12. Кәрим Ф. Ант / Әсәрләр. 1том. Шигырьләр (1927-1945). - Казан: Татар.кит.нәшр., 1979 .- 312 б.

13. Маннур Ш. Агымсуларга карап. Повесть. Казан: Татар.кит.нәшр., 1974.- 499 б.

14. Мөдәррис Ш. Минем яшьтәш. Сайланма әсәрләр.- Казан: Таткнигоиздат, "Матур әдәбият" ред., 1956. - 211 б.

15. Мирсәй Әмир. Т 2. Саф күңел: Роман-дилогия; пьесалар.-1968.- 548 б.

16. Татар әдәбияты тарихы. Алты томда. 5 том.- Казан: Татар.кит.нәшр., 1982.-543 б.

17. Утлы еллар поэзиясе (1941-1945) / Төзүчесе Мәҗитов З.- Казан: Татар.кит.нәшр., 1972. - 303 б.

18. Хәйретдин М. Сугыш язмалары.- Казан: Татар.кит.нәшр., 1967.- 336 б.

19. Хәсән Т. Сайланма әсәрләр. 3 томда. 1 том. Шигырьләр һәм поэмалар.- Казан: Татар.кит.нәшр., 2007.-179 б.

20. Фәйзи Ә. Сайланма әсәрләр.- Казан: Татар.кит.нәшр., 2003.- 430 б.

21. Фәйзи Ә. Флейталар. Шигырьләр, җырлар, поэмалар, балладалар.- Казан: Татар.кит.нәшр., 1976.- 320 б.

7.2. Дополнительная литература:

б) дополнительная литература:

1. Әдәбият белеме: Терминнар һәм төшенчәләр сүзлеге.- Казан: Мәгариф, 2007.- 231 б.

1. Ак чәчәк атар иде: Хәсән Туфан турында истәлекләр. / Төз. Х.Әюппов.- Казан: Татар.кит.нәшр., 1989.- 368 б.

2. Әдәбият белеме сүзлеге / Төз. А.Г. Әхмәдуллин. - Казан: Татар.кит.нәшр, 1990. - 238

3. Ганиева Ф.Ә. Үлемнән көчлерәк булу // Бөек Ватан сугышы чоры прозасы. -Казан: Татарстан Республикасы "Хәтер" нәшр. (ТаРИХ). - 2002. - Б. 5-17.

4. Гыйльманов Җ. Без сугышта юлбарыстан көчлебез... Татарстан халкы Бөек Ватан сугышында (1941-1945 еллар).-Казан: Татар.кит.нәшр., 1989. - 80 б.

5. Галимуллин Ф.Г. Офыкларны алдан күреп / Ф.Галимуллин.- Казан: Татар.кит.нәшр., 1995.-200 б.

6. Галиуллин Т. "Табигатьтәге һәр нәрсәгә җаны бар" / Илһам чишмәләре.- Казан: Татар.кит.нәшр., 1988.- Б.61-92.

7. Галиуллин Т.Н. Матурлык дөньясында: Ә.Фәйзи иҗаты / Шәхесне гасырлар тудыра: Әдәби тәнкыйть, хикәяләр.-Казан: Татар.кит.нәшр., 2003. - Б.31-39.

8. Заһидуллина Д.Ф., Закирҗанов Ә.М, Гыйләҗев Т.Ш. Татар әдәбияты. Теория. Тарих. - Казан: Мәгариф, 2004. - 247 б.

9. Камалов Б. Лачын кызлар // Казан утлары. - 1977.- �9 - Б. 183.

10. Кашшаф Г. Очерк в газетах Татарии // Мастерство очеркиста. - Казань: Изд. Казанск. ун-та, 1970. - С. 3-15.

11. Кашапов Газиз Хәсән Туфанның үлем сорап язган хаты // Казан утлары.- 1989.- � 12.- 164 б.

12. Мусин Ф.М. Тормыш сынавы аша.- Казан: Татар.кит.нәшр., 1969. - 241 б.

13. Мостафин Ш. Хәтер яктысы: Документаль-публицистик язмалар. - Казан: Татар.кит.нәшр., 2004. - 191 б.

14. Мостафин Р. Иң авыр елларда // Соц. Татарстан.- 1988.-24 февр (төрмәдәге һәм сөргендә күргәннәре).

15. Рәкыйпов Ш. Җ. Геройлар үлмиләр.- Казан: Татар.кит.нәшр., 1978.- 286 б.

16. Рәкыйпов Ш.Җ.Геройлар эзеннән.- Казан: Татар.кит.нәшр., 1968.- 407 б.

17. Рәкыйпов Ш.Җ. Кызлар-йолдызлар.- Казан: Татар.кит.нәшр., 2000.- 493 б.

18. Сәхапов М. Баш редактор сүзе // Мирас. - 2005. - �5. - Б. 5.

19. Фәйзуллин Р. Гыйбрәтләр алырлык үткән юл: Фәнни публицистик язма.- Казан: "Идел-Пресс" нәшрияты, 2004.- 152 б.

20. Фәйзуллин Р. Тынгысыз җанлы олы шагыйрь / Җырларда - ил гаме: Әдәби публицистик мәкаләләр һәм юл язмалары.- Казан: Татар.кит.нәшр., 1984.- 264 б. (Б.22-26.)

21. Фронтовые очерки о Великой Отечественной войне. Том 3.- Москва: Военное издательство Министерства Обороны Союза ССР.- 1958.- 647 с.

22. Хатипов Ф. Мөлкәтебезне барлаганда: Иҗат портретлары, тәнкыйди-теоретик мәкаләләр. - Казан: Татар.кит.нәшр., 2003.- 272 б.

23. Шакиров Г. Намус кушканча: Әдәби-документаль повесть.-Казан: Татар.кит.нәшр., 2003.- 127 б.

24. Ялкынлы еллар авазы: публицистика һәм тормыш.(Төз. Әгъзәмов Ф. һ.б.) - Казан: Татар.кит.нәшр., 1982.- 248 б.

7.3. Интернет-ресурсы:

Библиороссика - www.BiblioRossica.com

Книгофонд - knigafund.ru

Научная электронная библиотека - eLIBRARY.RU

Университетская библиотека онлайн - http://www.biblioclub.ru

электронные книги - http://www.tatarstan.ru/books/

8. Материально-техническое обеспечение дисциплины(модуля)

Освоение дисциплины "Татарская литература 1940-65 гг." предполагает использование следующего материально-технического обеспечения:

ЭЛЕКТРОННЫЙ УНИВЕРСИТЕТ ИНФОРМАЦИОННО-АНАЛИТИЧЕСКАЯ СИСТЕМА КФУ

Мультимедийная аудитория, вместимостью более 60 человек. Мультимедийная аудитория состоит из интегрированных инженерных систем с единой системой управления, оснащенная современными средствами воспроизведения и визуализации любой видео и аудио информации, получения и передачи электронных документов. Типовая комплектация мультимедийной аудитории состоит из: мультимедийного проектора, автоматизированного проекционного экрана, акустической системы, а также интерактивной трибуны преподавателя, включающей тач-скрин монитор с диагональю не менее 22 дюймов, персональный компьютер (с техническими характеристиками не ниже Intel Core i3-2100, DDR3 4096Mb, 500Gb), конференц-микрофон, беспроводной микрофон, блок управления оборудованием, интерфейсы подключения: USB,audio, HDMI. Интерактивная трибуна преподавателя является ключевым элементом управления, объединяющим все устройства в единую систему, и служит полноценным рабочим местом преподавателя. Преподаватель имеет возможность легко управлять всей системой, не отходя от трибуны, что позволяет проводить лекции, практические занятия, презентации, вебинары, конференции и другие виды аудиторной нагрузки обучающихся в удобной и доступной для них форме с применением современных интерактивных средств обучения, в том числе с использованием в процессе обучения всех корпоративных ресурсов. Мультимедийная аудитория также оснащена широкополосным доступом в сеть интернет. Компьютерное оборудованием имеет соответствующее лицензионное программное обеспечение.

Компьютерный класс, представляющий собой рабочее место преподавателя и не менее 15 рабочих мест студентов, включающих компьютерный стол, стул, персональный компьютер, лицензионное программное обеспечение. Каждый компьютер имеет широкополосный доступ в сеть Интернет. Все компьютеры подключены к корпоративной компьютерной сети КФУ и находятся в едином домене.

Учебно-методическая литература для данной дисциплины имеется в наличии в электронно-библиотечной системе "КнигаФонд", доступ к которой предоставлен студентам. Электронно-библиотечная система "КнигаФонд" реализует легальное хранение, распространение и защиту цифрового контента учебно-методической литературы для вузов с условием обязательного соблюдения авторских и смежных прав. КнигаФонд обеспечивает широкий законный доступ к необходимым для образовательного процесса изданиям с использованием инновационных технологий и соответствует всем требованиям новых ФГОС ВПО.

Книжный фонд библиотек (Национальная библиотека Республики Татарстан, научная библиотека им. Н. И. Лобачевского КФУ, фундаментальная библиотека ТГГПУ, районные библиотеки);

Программа составлена в соответствии с требованиями ФГОС ВПО и учебным планом по направлению 050100.62 "Педагогическое образование" и профилю подготовки Родной (татарский) язык и литература и дошкольное образование .

Автор(ы):
Гараева Г.Ф. ____________________
"__" _________ 201 __ г.

Рецензент(ы):
Мотигуллина А.Р. ____________________
"__" _________ 201 __ г.